

Batı Grubu Anadolu Ağızlarında Dualar ve Beddualar

Prayers and Curses in Western Group Anatolian Dialects

Bahtiyar BAĞŞİ*

Öz

Türk kültür tarihinin çok eski dönemlerinden itibaren Türk sözlü kültür geleneğinin kültürel mirasının yaşayan öğelerinden olan dualar, dilek ve yalvarışları; beddualar ise öfke, kızgınlıkla söylenmiş kötü dilekleri ifade etmek için kullanılmaktadır. Dualar ve beddualar tek bir başlıkta aynı konu dağarcığında anılsalar da birçok noktada farklılıklara sahip iki zıt kavramdırlar. Dua, insanların Allah'a ya da başka bir ilahi güce yönelerek yardım talep ettiği bir ibadet şeklidir. Beddualar ise bir kişinin bir başka kişiye, genellikle zarar vermek veya ona kötülük dilemek amacıyla kullanılan sözlerdir. Anadolu ağızlarında da dua ve beddualar, geleneksel inanç ve kültürlerin bir parçası olarak yaygın şekilde kullanılmaktadır ve Anadolu ağızlarında dua ve beddualar köklü bir sözlü geleneğe dayanmaktadır. Bu çalışmada da Batı grubu Anadolu ağızlarında dualar ve beddualar derlenmiştir. Bu kapsamda Malatya, Kütahya, Urfa, Ordu, Tokat, Uşak, Sivas, Giresun, Bolu, Zonguldak, Kahramanmaraş, Adıyaman, Nevşehir illerine ait derleme metinler incelenerek tespit edilen dua ve beddualar tespit edilmiştir. Bu dualar ve beddualar yazılırken alıntı yapılan eserin adı, örnek cümlenin sonuna kısaltularak sayfa numarası ile birlikte parantez içerisinde gösterilmiştir. Dua ve bedduaların derleme metnindeki orijinal imla esas alınmıştır. Araştırma sonucunda 260 dua, 334 beddua tespit edilmiştir. Tespit edilen dualar ve beddualar anlam ve sözcük gruplarının cümle çeşitliliği bakımından incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Batı grubu, Anadolu ağızları, dua, beddua, cümle yapısı.

*Dr. Öğr. Üyesi, İnönü Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Malatya, Türkiye, bahtiyar.bahsi@inonu.edu.tr, ORCID: 0000-0003-4450-8351.

Gönderilme Tarihi / Received Date:

17 Ocak 2024

Kabul Tarihi / Accepted Date:

06 Mart 2024

Atıf/Citation: Bahşi B. (2024).

Batı Grubu Anadolu Ağızlarında Dualar ve Beddualar

doi.org/10.30767/diledeara.1421318

Copyright © 2024

Dil ve Edebiyat Araştırmaları

tded.org.tr | 2024

Abstract

Prayers, wishes and supplications are among the living and continuing elements of the cultural heritage of the Turkish oral culture tradition since the very early periods of Turkish cultural history; Curses, on the other hand, are used to express anger and bad wishes spoken with anger. Even though prayers and curses are mentioned under the same topic in the same vocabulary, they are two opposite concepts with differences in many points. Prayer is a form of worship in which people turn to God or another divine power and ask for help. Curses, on the other hand, are words used by one person to another person, usually with the aim of harming them or wishing them bad luck. Prayers and curses are widely used in Anatolian dialects as a part of traditional beliefs and cultures. In addition, prayers and curses in Anatolian dialects are based on a deep-rooted oral tradition. In this study, prayers and curses in the Anatolian dialect of the Western group were compiled. In this context, prayers and curses were identified by examining compilation texts from the provinces of Malatya, Kütahya, Urfa, Uşak, Sivas, Tokat, Ordu, Giresun, Bolu, Zonguldak, Kahramanmaraş, Adıyaman, Nevşehir. While writing the identified prayers and curses, the name of the cited work was abbreviated at the end of the sample sentence and shown in parentheses along with the page number. While writing the prayers and curses, the original spelling in the compilation text was taken as basis. As a result of the research, 260 prayers and 334 curses were identified. The identified prayers and curses were examined in terms of meaning and sentence diversity. Prayers generally consist of verbs, simple and positive sentences; It has been determined that curses consist of verbs, simple and regular sentences.

Key Words: Western group, Anatolian dialects, prayer, curse, sentence structure.

Extended Summary

Throughout history, mankind's idea of activating, controlling and balancing supernatural powers by using the power and influence of words has caused them to widely use prayers and curses as important tools. Prayers and curses, which are widely used in various rituals and literary genres and fields as a form of verbal action in daily life, are the basic elements of oral culture with their functions in all contexts in which they are used. The general characteristics of the way applause and curses are seen in Turkish culture, how they are used in social and daily life, within literary traditions and genres, etc. Its subjects have found a place in many dialect studies.

The aim of this study is to examine the Western group of prayers (applause/good wishes) and curses (curses/bad wishes) that have found wide spread in Turkish culture, especially in various areas of daily life and Turkish oral literature tradition, from the earliest periods of Turkish cultural history to the present day. To examine and identify Anatolian dialects. The fact that this issue has not been examined comprehensively in dialects based on a holistic approach was the main factor in carrying out this study. In this research, prayers and curses were identified in Western Anatolian dialects. The use of these vocabulary items can be found in every region and every province of Anatolia. In this regard, the study was limited only to the Western group dialects. In this research, the general classification made by Karahan (2011), one of the classifications related to Anatolian dialects, was taken as basis and ten studies on dialects belonging to the provinces in the western group dialects in this classification were examined.

In this study, prayers and curses in the Anatolian dialect of the Western group were compiled. In this context, prayers and curses were identified by examining compilation texts from the provinces of Malatya, Kütahya, Urfa, Uşak, Sivas, Tokat, Ordu, Giresun, Bolu, Zonguldak, Kahramanmaraş, Adıyaman, Nevşehir. While writing the identified prayers and curses, the name of the cited work was abbreviated at the end of the sample sentence and shown in parentheses along with the page number. While writing the prayers and curses, the original spelling in the compilation text was taken as basis. In this research, compiled texts belonging to a total of 13 dialects from the Western group Anatolian dialects (Kütahya, Urfa, Malatya, Ordu, Tokat, Uşak, Sivas, Giresun, Bolu, Zonguldak, Kahramanmaraş, Adıyaman, Nevşehir) were examined. As a result of the examination, 260 prayers and 334 curses were identified. The classification and statistical data of the identified prayers and curses in terms of meaning are given below.

As a result of the research, 260 prayers and 334 curses were identified. The identified prayers and curses were examined in terms of meaning and sentence diversity. Prayers generally consist of verbs, simple and positive sentences. It has been determined that curses consist of verbs, simple and regular sentences. The classification and statistical data of the identified prayers and curses in terms of meaning and sentence diversity are given in the tables. The identified prayers and curses were examined in terms of meaning, sentence diversity and the use of word groups. It has been determined that 260 prayers are verbs, 230 are simple, 8 are compound, 22 are serial, 240 are positive, 20 are negative 183 are regular, 35 are inverted, and 42 are elliptical. 334 curses are verbs and 302 are elliptical. It was determined that there were simple sentences, 8 compound sentences, 24 sequential sentences, 287 positive sentences, 47 negative sentences, 325 regular sentences, 8 inverted sentences and 1 elliptical sentence. Prayers generally consist of verbs, simple and positive sentences; it is understood that curses consist of verbs, simple and regular sentences.

Giriş

Her toplum kendine ait kültürel öğeleri tanımlamak için farklı terimler kullanmaktadır. Farklı toplumlarda tarih boyunca yer alan ve evrensel bir davranış olan “dileme” eylemi Türk kültüründe “dua ve beddua” terimleriyle karşılanmaktadır. Bu terimlerin Türk kültüründeki en eski karşılıkları iyi dilek anlamında kullanıldığında “alkış” kötü dilek anlamında kullanıldığında ise “kargış” sözcükleri olmuştur. Türklerin İslamiyeti kabul etmesinden sonra inançlarındaki değişim sosyal yaşam ve kültür diline yansımıştır. Bu değişikliği takiben “alkış” ve “kargış” sözcüklerinin yerini “dua” ve “beddua” sözcükleri almıştır. Türk kültür tarihinin en eski dönemlerinden itibaren Türk toplumunun dil, edebiyat ve kültürel ürünlerinde, inanç ve inanç uygulamalarında, gündelik yaşam ve törenlerinde yer alan alkışlar ve kargışlar, kültürün dile yansımaları olarak oldukça zengin bir söz varlığı alanını temsil etmektedir. Dualar ve bedduaların iletişimin her aşamasında kullanılıyor olması dil bakımından taşıdıkları işlevsel nitelikleri canlı tutmalarına katkı sağlamakta ve onları kalıplaşmış söz varlığı olmaktan uzaklaştırmaktadır.

Alka- (öğmek, yüceltmek) *fiil* köküne “-ş” ekinin getirilmesiyle türetilen alkış sözcüğü “etmek, eylemek, vermek, kılmak” fiilleri ile birlikte kullanıldığında “dua etmek, iyi niyetlerde bulunmak, tebrik etmek, yüceltmek” anlamlarına *gelmektedir*. Alkış sözcüğünün anlamı Türkçe *Sözlük’te* (2023, s. 76) “bir şeyin onaylandığını belirtmek için el çırpma, alkışlama, kargış karşıtı” olarak açıklanmıştır. Anadolu ağızlarında günümüzde de *alkış/alkış/alkış* olarak yaşayan sözcük “hayır dua, iyi dilek, medih, sitayiş, dua, övmek, tazim etmek” anlamlarında kullanılmaktadır (Derleme Sözlüğü, 2009, C:1, s. 223). *Kargış* sözcüğünün sözlük anlamı Türkçe *Sözlük’te* “kargıma işi veya bu maksatla söylenen sözler, lanet, telin, beddua, ilenç, alkış karşıtı” olarak tanımlanmıştır (2023, s. 76). Anadolu ağızlarında *kargış* sözcüğü yerine yaygın olarak “*beddua*” ve “*ilenç*” kullanılmakta, bazı Anadolu ağızlarında *kargış*ın yanı sıra *kariş* sözcüğüne de rastlanılmaktadır (Derleme Sözlüğü, 2009 C: 6, s. 2519). Anadolu’nun farklı coğrafi bölgelerinde “ah”, “bedat”, “beddua”, “ilenç”, “kariş vermek”, “inkisar”, “intizar”, “intizar vermek”, “lanet”, sözcükleri bir arada kullanılmaktadır (Keskin, 2018). Halk şairleri yoksulluğa, kadere, yaşamlarını olumsuz biçimde etkilemiş kişilere dizi halinde kargışlar yönelten şiirler de söylemişlerdir: “Yata yata her bir yanın çürüsün/ Zebaniler etrafını бүürsün” (Tokatlı Nuri), Hayır ise duruş/Gönül yıkıp alma kariş/hatırlara gir/hayme kur” (Yunus Emre). (Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi (1993, s. 6425). Yapılan bu tespitler bu sözcüğün sözlü ve yazılı kültürde yaşadığının göstergesidir. İslamiyetin kabul edilmesinden sonra bu sözcüğün yerini zaman içerisinde beddua sözcüğü almıştır. Farsça “kötü, olumsuz, fena, çirkin, yaramaz” anlamındaki *bed* ve Arapça “isteme, dileme” anlamına gelen *dua* sözcüklerinin birleşiminden meydana gelen bu sözcük *kargış* sözcüğüyle aynı anlam doğrultusunda “bir kimsenin başına kötü şeylerin gelmesini dilemek, doğüstü güçlerden bir kişiye zarar vermesini istemek anlamlarında kullanılmaya başlamıştır. Anadolu ağızlarında *beddua* sözcüğünün karşılığı olarak “beydeva, beddā, beddaa, beduva, bedva” sözcükleri de “beddua, ilenç” anlamında kullanılmaktadır (Derleme Sözlüğü, 2009, C: 2, s. 594).

Alkış ve *kargış* sözcüklerinin kökeni pek çok çalışmada etimolojik bakımdan incelenmiştir. Türkçe sözcük ve yapıların Türk dili tarihindeki görünümünü art zamanlı bir çerçevede inceleyen Clauson (1972, s. 137) sözlüğünde *alk-* fiilinin temel anlamını “bitirmek, tüketmek, sona ulaşmak” olarak açıklamıştır. *Alğış/Alkış* sözcüğünün *alka-* “övmek, methetmek, şükretmek” kökünden geldiğini belirten Clauson, öncelikle “Tanrı’yı övmek, methetmek, ona şükretmek” anlamı bulunan bu sözcüğün daha sonra insanlar arasındaki sıradan ilişkilerde de kullanılmaya başlan-

dığını ifade etmiştir. Clauson'un (1972, s. 138) *alka-* maddesi altında Uygur Budist metinlerinden aktarılan “*yeme tutup ögdüm alkadım erser*” (eğer onların yaptıklarını makbul görüp(?) methet-timse) örneğinde görüldüğü üzere, Türk dil tarihinde “övmek” anlamına gelen *alka-* fiilinin yanın-da, *övgü* sözcüğü de alkış ile birlikte kullanılmaktadır. Gülensoy (2007, s. 66) açıklama yaparken iki *alkış* maddesine yer vermiştir. Bunlardan ilkinde *alkış*; “bir şeyin beğenildiğini anlatmak için el çırpma” açıklamasını yaparak, sözcüğün kökeninde Eski Türkçe *alka-* “alkış” fiil köküne “-ş” ekinin getirilmesiyle türeyen *alkış*, “methetme” sözcüğünün bulunduğu belirtmiştir. İkinci *alkış* maddesini açıklarken “hayır dua, kargış karşıtı” açıklamasını yapan Gülensoy (2007, s. 67) bu sözcüğün kökenini de Eski Türkçe “*alka-~alkı*” anlamındaki övmek fiiline dayandırmıştır. So-nuç olarak Gülensoy, “alkış sözcüğünün çözümlenmesini ALK(>g)I(>a)Ş(>s)” şeklinde yapmıştır. Eren (1999, s. 9) de *alkış* sözcüğünü iki başlık altında açıklar: 1. Bir şeyin beğenildiğini anlatmak için el çırpma, 2. Eski çağlardan başlayarak kullanılan ve övmek anlamında kullanılan *alkış*. Bu sözcüğün etimolojik açıklamasını da şu şekilde yapar: *alka-* (~ **alkı~*) kökünden geldiği açıktır: *alka-* (~ **alkı~*) + -ş eki. Tietze ise (2002, s. 155) Etimoloji Sözlüğü’nde *alkış* maddesi altında sözcüğün bugünkü manada “el çırpılarak beğendiğini ifade” anlamına geldiğini, sözcüğün Eski Türkçe *alkış* “medhetme”, onun da *alka-* “methetmek” fiilinden geldiğini belirtmiştir.

Karga- (lanet etmek, beddua etmek) eylem köküne “-ş” ekinin getirilmesiyle oluşmuş *kargış* sözcüğü “lanet, beddua etme, ilenme” anlamlarına gelmektedir. Bu sözcüğün kaynaklardaki eti-molojik açıklamaları incelendiğinde araştırmacıların farklı çözümlenmeleri olduğu görülmektedir. Gülensoy (2007, s. 467-468) “Eski Türkçe ve Orta Türkçede kullanıldığını ifade ettiği *karga-‘ilenmek’* fiilini <ḳā yansıma ‘+r’- ‘türeme ünsüz’ +ḡa yansıma şeklinde” açıklamaktadır. Clauson (1972, s. 653-658) “*karğış lanet, kargış*” sözcüğünün *karğa-* fiilinden türediğini, her zaman değil fakat çoğunlukla Tanrı’nın lanet ve kargışını ifade etmek üzere kullanıldığını ifade etmektedir. Clauson’un (1972) açıklamalarından hareketle Türkçe pek çok sözcüğün “*ka(ı)rğā-, karğal-, ka(ı)rğat-, ġarğī-, karğī-, ġarğā-, kara, karğāğ, karğav, karğış, karğak karga-*” fiilinden türediği an-laşılmaktadır. Eren (1999, s. 213), bu sözcüğün etimolojik açıklamasını “<*kargı-* (~*karga-*) +ş eki” şeklinde yapmakta ve bu sözcüğün “beddua, lanet etmek” anlamında kullanıldığını belirtmektedir. Yapılan bu açıklamalar, Türkçede “*karga-*” fiil kökünden türeyen *kargış* sözcüğünün kötü dilekleri bildirmek üzere Türkçenin en eski dönemlerinden itibaren kullanıldığını göstermektedir. Ayrıca bu sözcüğün kökeniyle yapılan çalışmaları inceleyen Clauson (1972, s. 642-643) Türkçede iki tane “*kar-*” fiilinin bulunduğunu, bunlardan ilkinin “karıştırmak” ikincisinin ise “coşmak, taşmak, dışına taşımak” anlamında kullanıldığını ifade eder. Güner (2015, s. 627), bu sözcüklerin köke-nini incelediği müstakil çalışmasında “*alka-* ve *karga-*”nın kök fiiller olmadığını bu iki fiile Türk kültüründeki sembolik anlamların yüklenerek iki renk adı olan al “kızıl, kırmızı” ve kara “siyah”-tan türemiş olduklarını iddia eder. Bütün bu açıklamalar incelendiğinde bu sözcüklerin etimolojik çözümlenmeleri üzerinde bir uzlaşının sağlanmadığı görülmektedir.

Tarih boyunca insanoğlunun sözün güç ve etkisini kullanarak doğüstü güçleri harekete ge-çirme, kontrol altına alma, dengede tutma düşüncesi duaları ve bedduaları önemli bir araç olarak yaygın bir biçimde kullanmalarına neden olmuştur. Alkışlar ve kargışların Türk kültüründeki gö-rülme biçimlerinin, genel özellikleri, sosyal ve gündelik hayatta, edebî gelenekler ve türler içeri-sinde nasıl kullanıldıkları vb. konuları pek çok ağız çalışmasında i kendine yer bulmuştur.

Dirlik’in (2002) bölgeden derlenmiş 961 *kargış* ve 264 *alkış* metnine yer verdiği “Fethiye’de İlenmeler, Hayırlı Sözler ve Dualar” adlı çalışması; Oğuz, Ağır ve Çakır (2007) tarafından ha-

zırlanan “Çorum’dan derlenen alkışlar, kargışlar ve ninniler” çalışmaları bulunmaktadır. Aksoy (1945) “Gaziantep Ağzı II. Deyimler, Meşhur Sözler, Arasözleri, Dualar, Beddualar” adlı çalışmasında konuya genişçe yer vermiştir. Aksoy, çalışmasının “Dualar, beddualar” adını taşıyan bölümünde, yöreden derlenen alkış ve kargışları dil özellikleri, yaratım ve aktarım bağlamında değerlendirmiştir. Çalışmaların bir kısmında ise Türkiye’nin çeşitli bölgelerinde alkış ve kargış söyleme gelenekleri, bu yörelerden derlenen metinler üzerinden çeşitli bakımlardan incelenmiştir (Büyükokutan, 2009, s. 253-269; Cihan, Batur, 2009, s. 273-289; Demirci, 2009, s. 291-300; Sarıtaş 2009, s. 345-34; Üçer, 2009, s. 301-309). Bu çalışmanın amacı, Türk kültür tarihinin en eski dönemlerinden günümüze kadar, başta günlük yaşamın çeşitli alanları ve Türk sözlü edebiyat geleneği olmak üzere Türk kültüründe kendisine geniş bir yayılma imkânı bulan dualar (alkış/iyi dilek) ve bedduaların (kargış/kötü dileklerin) Batı grubu Anadolu ağızlarındaki tespitini yaparak incelemektir. Bu konunun bütüncül bir yaklaşım esas alınarak 2 ağızlarda kapsamlı bir şekilde incelenmemiş olması bu çalışmanın gerçekleştirilmesindeki temel etken olmuştur. Bu araştırmada, dualar ve beddualar Batı grubu Anadolu ağızlarında tespit edilmiştir. Anadolu’nun her bölgesinde, her ilinde söz varlığına ait bu ögelerin kullanımına rastlanılmaktadır. Bu bakımdan çalışma sadece Batı grubu ağızlarıyla sınırlı tutulmuştur. Bu araştırmada, Anadolu ağızları ile ilgili tasniflerden Karahan’ın (2011) yapmış olduğu genel tasnif temel alınmış ve bu tasnifte yer alan batı grubu ağızlarında yer alan illere ait ağız üzerine olan on üç çalışma incelenmiştir. Bu amaçla taranan eserler seçilirken Batı grubu ağızlarının alt gruplarından örneklerin yer almasına dikkat edilmiştir. Duaların ve bedduaların tasnifi yapılırken Atmaca’nın (2019) çalışmasında kullandığı tasnif esas alınmıştır.

Metin Taraması Yapılan Eserler ve Kısaltmaları

Kütahya ve Yöresi Ağızları: KYA

Urfa Merkez Ağzı: UMA

Malatya İli Ağızları: MİA

Ordu İli ve Yöresi Ağızları: OİYA

Tokat İli ve Yöresi Ağızları: TİYA

Uşak İli Ağızları: UİA

Sivas ve Tokat İlleri Ağızlarından Toplamalar: SVTİA

Kuzeydoğu İllerimiz Ağızlarından Toplamalar: KİA (Bu kitaptan sadece Ordu ve Giresun’a ait derleme metinler incelenmiştir.)

Anadolu İlleri Ağızlarından Derlemeler: AİAD (Bu kitaptan sadece Bolu ve Zonguldak’a ait derleme metinler incelenmiştir.)

Maraş Merkez Ağzı: MMA

Adıyaman ve Yöresi Ağızları: AVYA

Nevşehir ve Yöresi Ağızları: NVYA

Bu eserlerin taranması sonucu tespit edilen dualar ve beddualar yazılırken alıntı yapılan eserin adı, örnek cümlelerin sonuna kısaltılarak sayfa numarası ile birlikte parantez içerisinde gösterilmiştir. Örnek olarak alınan dua ve bedduaların orijinal imlası değiştirilmemiştir.

1. Anlam Bakımından Dualar

1.1. Gzel Baht, Talih ve Nasip İin Edilen Dualar:

allah senı sevdiğiyle bağışlıya (UMA, s. 209), biri^ˆ bin ola (UMA, s. 209), ufađ ocn okumuş alim olsun/devletinle binler yaşa (KVYA, s. 176), ordular biņler yaşa (SVTİAT, s. 51), hatırıñ hoř olsun (KVYA, s. 187), şen olasan (UMA, s. 209), elı^ˆ toprağa atasan, altın ola (UMA, s. 209), işi ras gele (UMA, s. 209), allah senı sıtar de (UMA, s. 209)

allah senı uşahlariyin başından eksik tmıye (UMA, s. 209), allah iman gc versin (TİYA, s. 381), mr bereketi versin (TİYA, s. 381), keseleri dolu olsun retmennerimizin (TİYA, s. 381), inşallah hergeş eşidince memmun olullar (TİYA, s. 382), allah işinizi denK getsin (UİA, s. 316), eviņ şen olsun, ben gdiyom yerin ğen olsun (SVTİAT, s. 72), her vağıt řad olasaņ (SVTİAT, s. 143), allah bin bin bireket versin (AİAD, s. 116), dert bela grmyesing (AİAD, s. 151), cennet meknıñ olsun (AİAD, s. 151), cehennem grmyesing (AİAD, s. 151), rahmetimiz bol ola (AİAD, s. 169), oklu yaylı lun olsun/iyli ağırşaklı gızın olsun (AİAD, s. 123), G'itdĞun yolla auđ olsun (AİAD, s. 192), tađdıņ mucavharat tacın altın tac/sen olasaņ erennere bir yol/dilerem allahdan eħlası tař tař/cenneti alyı bulasan peder (SVTİAT, s. 136), dilin datlı olsun (AİAD, s. 192), datlı olasin. (MİA, s. 210), allah meħtac tmesin, ekelk başlı kellere (SVTİAT, s. 54), baħtlar vre (UMA, s. 209), işimi rast getir (TİYA, s. 391), ime nesib tsin inşallah (AİAD, s. 195), allah nasib tse grsem yrin yzn (SVTİAT, s. 40), hapisdeki, dardaki gullarıņı allh gurtarsın (SVTİAT, s. 19), oğlumunu baņa bağışla (SVTİAT, s. 44), me^ˆ lam seni baņa vre (SVTİAT, s. 75), me^ˆ lam sana bir can vre (SVTİAT, s. 75), Aklı:nan biņ yaşa (MMA, s. 228), Allah a: baht versin (MMA, s. 228)

Allah damda:zen (damda gezen) bahdı versin (MMA, s. 228), Allah analı babalı bytsn (MMA, s. 228), avuşladığın altın olsun (AVYA, s. 166), Allah oluğ ocuğuyın acısını gsterdmesin (AVYA, s. 175), Allah birini bin ylesin (AVYA, s. 175), Allah ev barħ sahibi olan. (AVYA, s. 237), oğlanlı gızlı olan (AVYA, s. 237), byk adam olan. (AVYA, s. 237), Avuşladığın altın ola (AVYA, s. 237), Allah diyen, doğrı ola (AVYA, s. 237).

1.2. İyi Dilekte Bulunma ve Hayır İsteme Maksadıyla Edilen Dualar:

allah mfaza (KVYA, s. 141), allah başa Ėadak vesin (KVYA, s.171), ciger ataşı grmıyesen (UMA, s.209), allah senı muħannete muħtac tmıye, Ėrlı (UMA, s.209), kt gn grmıyesen (UMA, s.209), allah senı dşman apısına muħtac tmıye (UMA, s.209), řaħabını sağ etsin, gĞmn kayyım etsin, guyulu guyulu versin (MİA, s.210), allah arıya salmasın (MİA, s.210), allah eksikliğiyi vermıye (UMA, s.209), y rabbi^ˆ sen bu Ėula fat verme (TİYA, s.336), gelmiş geşmiş Ėadadan, beladan esirgesin. (TİYA, s.401), allh sizin işinizi res getisin (TİYA, s.436), derdimi, belamı al allahım (OİVYA, s.180), řiz, gcz irast gele yavrum, (MİA, s.210), gkszde ağ tĞler bite, (MİA, s.210), allah bađa ciğer ataşı vermeğe, canım ala (MİA, s.210), hepizin argısı acısı bađa Ėede (MİA, s.210), kimseye Allah mħtec etmiye (MİA, s.210), allah kimseyi kıymette dşrmesin. (MİA, s.210), burayı Allah şaşırmaya yeri gĖ yaradan(MİA, s.210), gidenimize Allah irahmet eyliye bizi de genlere yk etmiye (MİA, s.210), hatasız gul olmaz imış , bağışla (MİA, s.210), eviņ oñ řel osun (AİAD, s.196), goğden rahmet yrden bereket (AİAD, s.196), Allah Allah illa llah Ėayır Ėele inşallah (KİAT, s.8), mevlam gavuşdur bizi (AİAD, s.191), baba-ya reħmet (UMA, s.209), allah cmleiyi Ėavuřdusun (TİYA, s.243), allah esgi gnneri getirmesin (UİA, s.343), allah aramızdan e: sig etmesin (MMA, s.228), allah açlı:nan terbie etmesin (MMA,

s.228), allah başga acı vermesin (MMA, s.228), allah başga dert vermesin (MMA, s.228), allah başımızdan e:sig etmesin (MMA, s.228), allah beterinden esirgesin (MMA, s.228), allah duddu:nu altın eylesin (MMA, s.228), allah duedugca durasin (MMA, s.228), allah elden aya: düşürmesin (MMA, s.228), allah elin diline düşürmesin (MMA, s.228), allah evinde gönendirsin (MMA, s.228), allah galbini gününü göndersin (MMA, s.228), allah gördümüz günden geri goymasın (MMA, s.228), allah iki eyiligden birini versin (MMA, s.228), allah it püsüg aşu etmesin (MMA, s.228), allah kimsenin yavrısını dürtüp çomacag etmesin (MMA, s.228), allah kimsi: açlı:nan terbiye etmesin (MMA, s.228), oduş oca: ŋ yana (MMA, s.228), toprag di: avuşladı: ŋ altın ola (MMA, s.228), allah kimsi: gördü: günden geri gomasın (MMA, s.228), allah kimsi: yazın ayran-sız, gışın yorgansız, bayramda o:lansız gomasın (MMA, s.228), allah ne etdirsin, ne buldursun (MMA, s.228), allah yerine yeş versin (MMA, s.228), bahdın günün a: ola, anaş babaş sa: ola (MMA, s.228), darısı cocukları:za (MMA, s.228), eviñ yihılmiye (MMA, s.228), üçgün yatag, dördüncü gün toprag (MMA, s.228), allah senin başını bozmıya (AVYA, s.197), bereket ıossuñ (NVYA, s.119), allah ağız dadınan ğüle ğüle yedirsin (NVYA,s.119), allah yardımcıım ıossuñ (NVYA, s.151), sen beni yormadıñ, Allah da seni yormıya (AVYA, s.153), yārabbi~ sen ıesirge-yen (AVYA, s.153), allah hēç dırnağını daşa getirmıye (AVYA, s.237), allah māfazınā (NVYA, s.158), allah gözellik virsiñ (NVYA, s.175), hamd ıolsuñ (NVYA, s.177), allah ne taraf hayırısa orıa döndersin! (NVYA,s.177), allah işiñi rasgetirsin (NVYA,s.189), allah başad ıēğlesin (NVYA,s.193), allah hayırlısın ıetsin (NVYA,s.193), allah diliñize sālñ virsiñ (NVYA,s.204), allah hokümetimizi duğam itsin (NVYA,s.208).

1.3. Teşekkür İçin Edilen Dualar:

oş yarabbi çoş şükür (ZBKİA, s. 124), allah ırazı ossun hepimizden (ZBKİA, s. 143),

şükürler ıossun (ZBKİA, s. 143), allaha şükür (ZBKİA, s. 144), allah bı~ñ kere razı ossun (ZBKİA, s. 144), su gıfı ‘aziz olasan (UMA, s. 209), allaha şükür (TİYA, s. 342), çok şükür (TİYA, s. 347), ya ırabbi~ şükür (TİYA, s. 369), allaha çok şükür (TİYA, s. 409), allaha çok şükür (TİYA, s. 409), allah~a çok şükür (UİA, s. 215), allā çok şükür (UİA, s. 225), allah sizden raz ıolsun (SVTİAT, s. 18), allah senden rāzi ossun (SVTİAT, s. 19), allah rizası için (SVTİAT, s. 213), allah sennēn rāzi olsun (KİAT, s. 6), şükür ossun mevlaya (KİAT, s. 29), hoc ıallarazı olsun. (OİVYA, s. 230), alla ırazı olsun (OİVYA, s. 307), allaha şükür (TİYA, s. 296), allah razı olsun devletden (TİYA, s. 313), allahım, keremine şükür (SVTİAT, s. 96), şükür olsun mevlaya (AİAD, s. 185), allah razı olsun (AVYA, s. 166), sağ ıol (AVYA, s. 166), allah senden rāzi ıössuñ (NVYA, s. 146), allah peğamber razı olsun (AVYA, s. 197).

1.4. Ölen Kişilerin Yakınlarına Edilen Dualar:

allā ıramet ıeylesiñ (KVYA, s. 158), allah takşiratını affetsin (KVYA, s. 210), allah bize de aynı ıölümü nasib ıetsin (KVYA, s. 210), allah rahmet ıetsin (OİVYA, s. 194), anaş babaş nur içinde yatsın (MMA, s. 228), anaşa babaşa rahmet (MMA, s. 228), babaşa rahmet (MMA, s. 228), ecdadıña rahmet (MMA, s. 228), geçmişiñe rahmet (MMA, s. 228), nur içinde yatsın (MMA, s. 228), allah rāhmet ıeyleye (AVYA, s. 174).

1.5. Sağlık ve Uzun Ömür İçin Edilen Dualar:

ömrüñ çoğ ıolsun (SVTİAT, s. 176), uzun ola (MİA, s. 210), argı acı gormesiz, (MİA, s. 210), dırnağına daş doğanmasın (MİA, s. 210), allah ona ölüm yüzü göstermesin (AİAD, s. 116), ölme sen sağ ol (UİA, s. 312), canın sā olsun (OİVYA, s. 222), elhamdülillah yüz yaşıma (OİVYA,

s. 234), allah acılarını gösdermesiņ (MMA, s. 228), allah yatag ömrü vermesiņ (MMA, s. 228), ömrüne bereket (MMA, s. 228), allah kimsi: elden aya: düşürmesiņ (MMA, s. 228), allah ömüller vërsiņ (NVYA, s. 210), allah benim ömrümi ala, ömrine vere. (AVYA, s. 237), allah ömür vërsiņ (NVYA, s. 171).

1.6. Veda İçerikli Dualar:

hayırlı yolculuk (UİA, s. 316), allāsmarladuđ (SVTİAT, s. 15), allāsmarladık ğız ıevi size (KVYA, s. 187), allaha emanet (TİYA, s. 331), hadi allāsmāladık (UİA, s. 319), āllahāismarradıđ (SVTİAT, s. 110), uğullar olsun (KİAT, s. 28), allahısmarladık (AİAD, s. 163).

1.7. Yeme İçme Üzerine Söylenen Dualar:

siniņiz galeyli olsun/böreyņiz aleyli olsun/yağın yumurtasın çokca guyuņ/yimesi goleyli olsun (AİAD, s. 121), arpa buyday bol olsun (AİAD, s. 171).

1.8. Tebrik Etme İçerikli Dualar:

düğünüņ ğutlu olsun (KVYA, s. 171), hayırlı olsun (KVYA, s. 174), ğınañ ğutlu olsun (AİAD, s. 159), allah hayıllı üllu etsin (TİYA, s. 436), ğınan ğurtlu olsun (AİAD, s. 192), allah ğadirli ğıymatlı etsiņ (MMA, s. 228), çoğ bayramlar göresiņ (MMA, s. 228).

1.9. İzin İçerikli Dualar:

allah verise (UİA, s. 337), allān emriylen (OİVYA, s. 177), allah izin vërüse (OİVYA, s. 228), allah nasib ıederse (OİVYA, s. 287), allāhın izniylen (KİAT, s. 24), allah rızası için (KİAT, s. 5).

1.10. İsteme Merasimlerinde Edilen Dualar:

allahın emriylen, kitabın ğamriylen (ZBKİA, s. 131), allahın emri, peyğamberin ğavli (ZBKİA, s. 160), allahañ emrinnen peyğamberiñ ğavlinnen (KVYA, s. 135), allahañ emrinnen (KVYA, s. 171), āmeda, memedā allahañ emrinne (KVYA, s. 174), emri peyğamberin ğavli ile ğızınıza düñür ğeldük (TİYA, s. 263), allahın emri ıy ııñnen siz düñür oluyōñuz (TİYA, s. 290), allahın emrü peyğamberin ğavlü üzerine (SVTİAT, s. 14), allahın emriylen (SVTİAT, s. 14), allahın emrinnen peğamberin ğavlinnen (AVYA, s. 167).

1.11. Günlük Hayatta Sıklıkla Kullanılan Dualar:

allā ışkına (KVYA, s. 159), töbeler olsun (KVYA, s. 170), ğurban oldüm (TİYA, s. 244) allah vërmiye (TİYA, s. 245), allah seni inandırısın (TİYA, s. 251), allah ğolaylık vërsin işTe (OİVYA, s. 199), allah rızası ıün (SVTİAT, s. 3), allah vërsin (SVTİAT, s. 78), allah ahıl vërsiņ (MMA, s. 228), allah esirgesiņ (MMA, s. 228), allah razı olsun (MMA, s. 228), allah selamet vërsiņ (MMA, s. 228), allah yardım eylesiņ (MMA, s. 228), el öpenneriņ çoğ olsun (MMA, s. 228), allah hayrını gösdersiņ (MMA, s. 228), allah soğunu hayır getire (MMA, s. 228), ağalāl olsun (AVYA, s. 145), töbeler olsun (AVYA, s. 151), işin rasgele (AVYA, s. 153).

1.12. Dinî Kavramlar İçeren Dualar:

allah için bir keramet varsa beni çarpsın (SVTİAT, s. 199), allahım-da bu daşa can vërsin (AİAD, s. 118), ya sen yetiş hazreti hızır (AİAD, s. 118), ya sen yetiş Muhammet Mustafa (AİAD, s. 118), ya sen yetiş tanrının aslanı Ali (AİAD, s. 118), māřallah deyenin gözüne nur, māřallah demiyenin gözüne kül, şeytan köllüne vërelim Muhammede selevat (KİAT, s. 9), bubam ğurban

olâyım basdıgın topraklara (KİAT, s. 22), yandım allah yandım yandan başkana Cannarım gurban ossun camdan başkana (KİAT, s. 52), allah-da sebeplik vërsin yefinden ayrılmışa (KİAT, s. 120), dinine devletine yerisin. (MİA, s. 210), gendinden gelen şükür (MİA, s. 210), hızır nebi: yoldaşın ola (MMA, s. 228), evin dinin yıhılmaya (AVYA, s. 146), allah kimsi: kötülerinen dünya:da da gabırda da yoldaş etmesin (MMA, s. 228), hocayı hızır yoldaşın ola (AVYA, s. 153).

1.13.Yardım İçerikli Dualar:

düldülün sahabı yardımcın olsun (SVTİAT, s. 136), cihanı halg ıeden yardımcın olsun (SVTİAT, s. 136), allah da cümlesine nesifler ıetsin (SVTİAT, s. 139), aman allah yardım eyle (SVTİAT, s. 160).

1.14. Sevdığıne Kavuşmak için Edilen Dualar:

allah, birgün bizi de gavuşdururur inşallah (SVTİAT, s. 166), gapına köle olam (OİVYA, s. 245), sen doğuran ana olsun bana gaynana (SVTİAT, s. 183).

1.15.Yağmur Yağması İçin Edilen Dualar:

vër Allah vër bir sürü yağmur (SVTİAT, s. 88), vër Allahım vër sellüsünden süllüsünden bir yağmur (SVTİAT, s. 170), vër allahım yağmur (AİAD, s. 169), yağmur bol ola (AİAD, s. 171), vër allahım vër sellice yağmur (AİAD, s. 171).

1.16.Genel Anlam İçeren Dualar:

ğālu belā bē hamza (OİVYA, s. 167), sultanım sağ olsun (SVTİAT, s. 139), g'elen gelinle ya habiballahım ıet beni gardaş (AİAD, s.118).

2. Anlam Bakımından Beddualar

2.1. Ölüm İçerikli Beddualar:

āş'lıkdan öldüm demez ıde, öd ağecından tabuT ıisdē (KVYA, s. 156), doñuz ölümünden öl! (KVYA, s. 188), zañg ölümüne gel (UİA, s. 250), allah canımı alsın (KİAT, s. 69), gara toprahta çürüsün. (MİA, s. 210), āniden gebē git (UİA, s.250), zanğölümüne gelesice! (KVYA, s. 188), toprağ başına (MİA, s. 210), uy adın kağa, geberesin (MİA, s. 210), urğannarā gelesice (KVYA, s. 156), teneşir pahlayası (KVYA, s. 156), allah aklımı almış, canını da alsa da gurtulsag (MMA, s. 230), allah seni bir soluglug etsin (MMA, s. 230), allah tez günde canımı alasıca (MMA, s. 230), başı canı derdine düşesice (MMA, s. 230), bedeni:ñ darbızı çekile (MMA, s. 230), bedeni:ñ darbızı çekile, canı:ñ derdine düşesin (MMA, s. 230), ben böyüddüm gördüm, sen böyüdüp göremiesin (MMA, s. 230), bir soluglug olasıñ (MMA, s. 230), canı derdine düşesice (MMA, s. 231), canında cierinde bulasıca (MMA, s. 231), canını kapasıca (MMA, s. 231), canının derdine düşesice (MMA, s. 231), canı: ñ ebcı: söküle (MMA, s. 231), ca:ñ cekilsin (MMA, s. 231), datlı canından bulasıca (MMA, s. 231), defderi dürülesice (MMA, s. 231), dört adamın omuzunda gedesin (MMA, s. 231), evladi:ñ gününü görmiesin (MMA, s. 231), eñ son gonusmağ ola (MMA, s. 231), gabır gabır gezesin (MMA, s. 231), gelmezine get (MMA, s. 232), gözünjü toprag doyursun (MMA, s. 232), his his canı çıkısın (hısımlar için) (MMA, s. 232), imamın gayı:na binesin (MMA, s. 232), it mezerinde yatasın (MMA, s. 232), kakmazına yatasıca (MMA, s. 232), kefen parağ olsun (MMA, s. 232), malından canından olasıñ (MMA, s. 233), mali:ñ içine kömül (MMA, s. 233), öldü: ñü görür mi:m ola? (MMA, s. 233), ölüsü ötürsün (MMA, s. 233), ömrü tükenesice (MMA, s. 233), sabahlara çıkımsın (MMA, s. 233), solucun tükene, solu:mu tüketdin (MMA, s.

233), tahdalı köye gelin gedesij (MMA, s. 233), taırı canını ala (MMA, s. 233), teneşirde yunasij (MMA, s. 233), yaşı başı kesilesice (MMA, s. 234), yaşij ömrüj kesile (MMA, s. 234), yavruların yetim gala (MMA, s. 234), yedi mina:redesela:ıj verilsij (MMA, s. 234), yerij yer altı olsun (MMA, s. 234), ala gannı, yarı cannı gelesij (MMA, s. 230), gara habarınj gele (MMA, s. 231), garartıj kaha (MMA, s. 232), geddice:ıj ola da geldice: ıj olmie (MMA, s. 232), gedışij ola da dönüşüj olmie (MMA, s. 232), gençli:yij hayrını görmiesij (MMA, s. 232), gençli:ıje doymiesij (MMA, s. 232), olmaz olasıca (MMA, s. 233), cahennem beri sen öte (MMA, s. 231), görüp görece:ıj bu ola (MMA, s. 232), gidışin ola da, gelişin olmiya (AVYA, s. 153), torbalarda gelen (AVYA, s. 153), tırafık ğazalarına gelen (AVYA, s. 153), yağlı ğurşuna gelen (AVYA, s. 166), ğanlı köyneĝin gele (AVYA, s. 175), gelinin dul ğala (AVYA, s. 236), alla seni yoĝ eyliye (AVYA, s. 197), ğanlı köyneĝinnen gelen (AVYA, s. 166).

2.2. Ezizet ve Zulüm İcerikli Beddualar:

pul pul olsun dökülsün seni öpen duduĝlar (AİAD, s. 116), yanı yere gelesice; aĝ golları yara gele (MİA, s. 210), epriyı p çürüyesen, lap lap tökülesen (UMA, s. 209), parça parça olasan, her tikey bi daĝda kıala (UMA, s. 208), ğay ıallah belanı vesiñ (KVYA, s. 149), ğer bar görmiyesen (UMA, s. 208), allah belayı vere (UMA, s. 208), hey allahdan bulasın (TİYA, s. 280), allah belanı vërsin (OİVYA, s. 185), allah burrı batusun (OİVYA, s. 321), allah belanı vërsin seniğ (SVTİAT, s. 54), allah belazı vere (MİA, s. 210), malidan malamam olasan (UMA, s. 209), yirre giresen (UMA, s. 208), a:m a:m a:liesice (MMA, s. 230), a:zına yü:cü banna: de:yesice (MMA, s. 230), a:zııa basdır (MMA, s. 230), acısına oturdu:m (MMA, s. 230), aĝzıj burnuğ yumula (MMA, s. 230), akli soyha çıhasıca (MMA, s. 230), allah a:zını çırpsij (MMA, s. 230), allah analıĝ elinde galasij (MMA, s. 230), allah bela: ıj sıçan sela: versij (MMA, s. 230), allah çüklüce görmesij (MMA, s. 230), allah darısına cıharsij (MMA, s. 230), allah etdi: ıj bulasij (MMA, s. 230), allah ğnienij başına versij (MMA, s. 230), allah hocalar yı:hie (MMA, s. 230), allah iki yahağ bir ariye gelmiye (MMA, s. 230), allah kalbi:ıj ğünüjü göresij (MMA, s. 230), allah kimsi: ğördü: ğünden geri gomasiğ (MMA, s. 230), allah niyetine yetirmie (MMA, s. 230), allah seni nasıl bilirse öyle etsij (MMA, s. 230), allah uyuz vere de dınnag vermie (MMA, s. 230), allah yetmiesij emi? (MMA, s. 230), allahından bulasij (MMA, s. 230), aya: ıj başııdan a:r gele (MMA, s. 230), ba:zına ba: golu geçsij (MMA, s. 230), ba:zında galsij (MMA, s. 230), babi: ıj sinine ataş ya:ya (MMA, s. 230), başııda ğulplu taslar dönsüj (MMA, s. 230), afacan yiesice (MMA, s. 230), afa-lan tufalan olasığ (MMA, s. 230), delig delig delinesij (MMA, s. 231), derd dutasıca (MMA, s. 231), bilenmez dilençi olasığ (MMA, s. 231), dili gopasıca (MMA, s. 231)diline damla düşesice (MMA, s. 231), başııa benim gadar daş düşsüj (MMA, s. 230), boynuğ altında gala (MMA, s. 230), boyu bosu devrilesice (MMA, s. 230), boyu devrilesice (MMA, s. 230), boyuıa boz ipler ölçüle (MMA, s. 230), bö:ler sohasıca (MMA, s. 230), diliğ depeğden çekile (MMA, s. 231), ğö-züıe diziıe dursuğ (MMA, s. 232), ğudurasıca (MMA, s. 232), ğuduru batasıca (MMA, s. 232), ğudurup etine düşesice (MMA, s. 232), ğula:nagurşun ahasıca (MMA, s. 232), havlası yenesice (MMA, s. 232), sidi: dutulasıca (MMA, s. 233), sidigli:ıj dutula (MMA, s. 233), soyha çıhasıca (MMA, s. 233), soyhaından çıha (MMA, s. 233), sü: sü:ne yunasıca (MMA, s. 233), sürüm sürüm sürünesice (MMA, s. 233), şaşıım şaşıım şaşıısij (MMA, s. 233), torba dahııp dilenesij (MMA, s. 233), töremiesij (MMA, s. 233), ulum ulum ulasığ (MMA, s. 233), ulum ulum ulasıca da lepir lepir dökülesice (MMA, s. 233), üsdücü:ne bulunmiesice (MMA, s. 233), ça:ıe hırhızıı daşı da:ye (MMA, s. 231), çer çıharasığ (MMA, s. 231), çöp ğimi diğeli gala (MMA, s. 231), çüklüce: çö-melmie (MMA, s. 231), ğalabalı: kahasıca (MMA, s. 231), gara gara derd (MMA, s. 231), garan-

niğni kaha (MMA, s. 232), garnı yüre: eşgisni (MMA, s. 232), gıran dıhılasıca (MMA, s. 232), gıran giresice (MMA, s. 232), gızarı bişesice de, tandıra düşesice (MMA, s. 232), gızgın gurdu düşesice (MMA, s. 232), gızlıca: gırg derede galasıca (MMA, s. 232), govalien govalı gala (MMA, s. 232), gö:ni:η köçe: gırılıni (MMA, s. 232), gö:nüne köz yapışa (MMA, s. 232), gövdeci:ne ya:lı gurşunna çahılıni (MMA, s. 232), gözünden dizinden gelesni (MMA, s. 232), hörtügler çıharasıni (MMA, s. 232), huyun sü:η gurusun (MMA, s. 232), köküne ayran sü: dökülesice (MMA, s. 232), köküne kirbit sü: döküle (MMA, s. 232), lep lep dökülesice (MMA, s. 232), mapuslarda çürisesice (MMA, s. 233), mundar şişesni (MMA, s. 233), saçı sahalı a:rasıca (MMA, s. 233), yanın yanın yürisesice (MMA, s. 234), yardan yuvarlansni (MMA, s. 234), yazın ayran görmie, gışın yorgan görmie (MMA, s. 234), yerinde yatamiesice (MMA, s. 234), yetmiesice (MMA, s. 234), yi:d yanı yere gelesice (MMA, s. 234), yi:diken yihılasıca (MMA, s. 234), yüre: sapından sararsni (MMA, s. 234), yüre:η a:zından gele (MMA, s. 234), yüzü donu kesilesice (MMA, s. 234), yüzü kesilesice (MMA, s. 234), zehir zıhım oLsun (MMA, s. 234), zımaranıni sırtına, esfele sa:filine get (MMA, s. 234), ciğerin ağzından gele (AVYA, s. 153), yanın yere gele (AVYA, s. 153), parça pincik olan (AVYA, s. 153), tike tike olan (AVYA, s. 153), yanın yere gele (AVYA, s. 166), Ğara yerin altında olan (AVYA, s. 166), Ğara yerin zeminine gèt (AVYA, s. 166), ciğerin ağzına gele (AVYA, s. 166), yanın yere gele (AVYA, s. 175), ğara ğara gurşunlara giden (AVYA, s. 175), allah belānı vı:rsni (NVYA, s. 159).

2.3. Hastalık İçerikli Beddualar:

cierinden yansın naha inşallah (UİA, s. 250), içi dolu kan gusasız (MİA, s. 210), gan gusasni (MMA, s. 231), gan işiesni (MMA, s. 231), gan tüküresni (MMA, s. 231), ganın içine aha (MMA, s. 231), gieri bişesice (MMA, s. 231), cieri dökülesice (MMA, s. 231), cieriη a:zından gele (MMA, s. 231), cieriηden bul (MMA, s. 231), çekdi:η damar gurusun (MMA, s. 231), damarcı: da:lansni (MMA, s. 231), diliη dama:η gurie (MMA, s. 231), dişiηe kelpeten de:ye (MMA, s. 231), dişiηine kelpeten u:riyesice (MMA, s. 231), götü hela:dan kakmie (MMA, s. 232), garnı a:reisice (MMA, s. 232), garnı a:rısıni (MMA, s. 232), ciğerin parçalana (AVYA, s. 166), yerişemeyen göziñ körola (AVYA, s. 175), allah göziñi kör ede (AVYA, s. 175), ğan ğusan (AVYA, s. 175).

2.4. Muhatabının Engelli Olmasını Dileyen Beddualar:

kör olmayası (KVYA, s.156), kör olasıca (KVYA, s.156), gözleri kör ömayasıca (KVYA, s. 231), gözüm kór olsun (TİYA, s. 251), allah gözünü kör etsin (OİVYA, s. 179), kór olası (AİAD, s. 184), duşman gozün kór olsun (AİAD, s. 191), beñi senden ayırannın iki gozü deķör olsun (AİAD, s. 202), felek gözün körolsun (KİAT, s. 22), yad ele baharsam kór olsun gözüm (MİA, s. 210), dizin dizin yürüyesice (MMA, s. 231) eli aya: budanasıca (MMA, s. 231), eli gırılısıca (MMA, s. 231), eli ırbık dutmie (MMA, s. 231), eliη aya:η döküle (MMA, s. 231), gafası gopasıca (MMA, s. 231), gözlerine mil çekilesice (MMA, s. 232), gözleriηin a: çekile (MMA, s. 232), gözü çıhasıca (MMA, s. 232), gözü kör olasıca (MMA, s. 232), gözünüη elifi dökülesice (MMA, s. 232), gözün kör ola (MMA, s. 232)gözüne şişler çahıla emi? (MMA, s. 232), iki gözü kör olasıca (MMA, s. 232).

2.5. Ölüm Sonrası ve Ahirette Kötülük Dileyen Beddualar:

cennet yüzü görmesin Emineye türkü yaķannar (KİAT, s. 30)

2.6. Muhatabının Evsiz Barksız Kalması ve Yuvanın Yıkılması Üzerine Beddualar:

ocagıñ söne, hanay harabola (UMA, s. 209), gapıña gara kilit vurula (MMA, s. 231), evi başına yihılasıca (MMA, s. 231), evi yihılasıca (MMA, s. 231), eviη yihıla da virana ola (MMA, s. 231).

231), yurduñ yuvañ da:la (MMA, s. 234), yurduñ yuvañ yihıla (MMA, s. 234), yurt yuva dutmie-siñ (MMA, s. 234), oca: batasıca (MMA, s. 233), oca: kör galasıca (MMA, s. 233), oca:ñ tütmie (MMA, s. 233), oca:ña incir a:cı dikile (MMA, s. 233), oduñ oca:ñ kör gala (MMA, s. 233), hanañ harab'ola (MMA, s. 232), yeriy yurduñ ataş ola (MMA, s. 234), duvar diplerinde ğalan (AVYA, s. 236), ğaralığ ğapılara gire ğızın, açılığ ğapı bulamıya (AVYA, s. 236).

2.7. Evlilikle İlgili Beddualar:

kızken kız durasan, gelínken titretesen (UMA, s. 208), oğlan yüzü görmiyesen (UMA, s. 208).

2.8. Küfür Olarak Kullanılan Beddualar:

biri bir yaramazlığ yaptı; evin yihıla kapıñ kitli kala, kapıñ poñuyna suvana (MÍA, s. 210), başı götünden ar gelesice (MMA, s. 230).

2.9. Muhatabının Hayvanlardan Zarar Görmesini Dileyen Beddualar:

kör baykuş taķayda yuva yapa (UMA, s. 208), dinnemiyenin gece rüyasına girsin kör kedı (OİVYA, s. 249), bacañda bayguş tünie (MMA, s. 230), başıñda bayguşlar öte (MMA, s. 230), dili: eşşeg arsis sogsuñ (MMA, s. 231), diliñi eşşeg arsi soksuñ (MMA, s. 231), gargalar üleşine gona (MMA, s. 232), gula:na gurd düşesice (MMA, s. 232), üleşineguzgunnar dönesice (MMA, s. 233), ite püsse: yem olasıñ (MMA, s. 232), yılanalar soha (MMA, s. 234).

2.10. Yeme İçme Üzerine Söylenen Beddualar:

ekmek atlı sen yaya olasan (UMA, s. 208), elimden yediğın gözüğe dura. (MÍA, s.210), zehir zıkkım ye (MMA, s. 234), zıhımın kökünü ye (MMA, s. 234), südüñ harem oluñ (MMA, s. 233), yedi:ñ ekmek göze: dize: dursuñ (MMA, s. 234), yedirdi:m burna: ba:za: dursuñ (MMA, s. 234).

2.11. Muhatabının Muhtaç Olmasını Dileyen Beddualar:

ayağına bi tiken bata, elim degmeyeçe yaran eyi olmaya (MÍA, s. 210), allah siye dert vère, derman vèrmiye (UMA, s. 209), beni beyle eden murad almasın (SVTİAT, s. 150), saña haramla olsun bensüz yatduğın döşek (AİAD, s. 194), nan ekme: muhdaç olasıñ (MMA, s.233).

2.12. Muhatabının Bir Varlığ Dönüşmesini Temenni Eden Beddualar:

daş gaya olasıñ. (MÍA, s. 210), allah seni ocaķlık daşı gibil dondursun (OİVYA, s. 263), allah seni daş ıetsin (OİVYA, s. 267), daş ıhaya kesilsin (TİYA, s. 385), vay daş olasıca vay (TİYA, s. 391), daş ölu ıversin (TİYA, s. 429), allah beni daş kesse (TİYA, s. 359), allah beni ğuş etsin (TİYA, s. 359), daş, ğaya kesilsin (TİYA, s. 385).

2.13. Genel Anlam İçeren Beddualar:

dört tenenín çininde gelesen (UMA, s. 208), boğçayda ğülü sola (UMA, s. 208), ağ gidesen kara gelesen ağ gidesen kara gelesen (UMA, s. 208), kímín durasan, duz kímín eriyesen (UMA, s. 208), betrey söne (UMA, s. 208), şitilken devrİlesen (UMA, s. 208), veren veren olsun, vereniñ ölu olsun, vermiyeniy kel başlı bi gızı olsun (AİAD, s. 181), bu ahdıman duşmannara galmasın (AİAD, s. 204), yıldız ellerim kırılıñ saña kurşun atanın (MÍA, s. 210), adı batasıca (MMA, s. 230), adı sañı kahasıca (MMA, s. 230), adıñ gara yerden gele (MMA, s. 230), bayramlara çık-miesiñ (MMA, s. 230), abdalıñ kestiğinden mahrum gedesiñ (MMA, s. 230), başına de:rmen daşı düşesice (MMA, s. 230), başını yiesice (MMA, s. 230), burnu budanasıca (MMA, s. 230), burnun-dan gelesice (MMA, s. 230), burnunuñ dire: ğırılısıca (MMA, s. 230), burnuñdan gele (MMA, s.

230), sen beni güldürmediñ, Allah da seni güldürmesiñ (MMA, s. 233), seni allah'a havale etdim (MMA, s. 233), evladıñdan bul (MMA, s. 231), fele:ñ sillesini yesiñ (MMA, s. 231), hayrını görmiesiñ (MMA, s. 232), iflah olmiesiñ (MMA, s. 232), gıldı: namaz üstücü:ne bulunmasıñ (MMA, s. 232), gıldı: namaza gurban olsun (MMA, s. 232), zırnı:nı bile gurban ederim (MMA, s. 234), allah nasıl bilorsa ðle etsin. (AVYA, s. 148), allāh elimden ıalā (AVYA, s. 153), köyneğinde dolanan (AVYA, s. 175), allah ketenin başına ola (AVYA, s. 236), gèdiğın yerde ğapısı ğaranlığ ola (AVYA, s. 236), allah ğınalı eller ğoğlamıya (AVYA, s. 236), oğlan südü senin eteğine değmiye (AVYA, s. 236), gelin görmiyen (AVYA, s. 236), allah seni yı'ğı'd ıiken yıhılasın (AVYA, s. 197), genc ıiken devrilesin (AVYA, s. 197), ğulmez ıossuñ (NVYA, s. 153).

3. Cümle Çeşitliğı Bakımından Dualar ve Beddualar

3.1. Yapıları Bakımından Dualar ve Beddualar: Yapıları bakımından dualar ve beddualar incelenmiştir. 230 duanın basit, 22 duanın sıralı, 8 duanın da birleşik yapılı olduğı tespit edilmiştir. 302 bedduanın basit, 8 duanın birleşik, 24 bedduanın da sıralı yapıda olduğı belirlenmiştir.

3.1.1. Basit yapılı dua ve beddua örnekleri:

sultanım sağ olsun (SVTİAT, s. 139), ğatırın ğoş ıolsuñ (KVYA, s. 187), oğlumı başa bağışla (SVTİAT, s. 44). ğay ıallah belañı vesin (KVYA, s. 149), gara toprahta çürüsün. (MİA, s. 210), malidan malamat olasan (UMA, s. 209), kör ıolmayası (KVYA, s. 156).

3.1.2. Birleşik yapılı dua ve beddua örnekleri:

māşallah deyenin gözüne nur/māşalla demiyenin gözüne kül/şeytan köllüne verelim muhammede selevat (KİAT, s. 9), sen doğuran ana olsun bana gaynana (SVTİAT, s. 183),

pul pul olsun dökülsün seni öpen dudaklar (AİAD, s. 116), cennet yüzü görmesin Emineye türkü yakannar (KİAT, s. 30).

3.1.3. Sıralı yapılı dua ve beddua örnekleri:

sağabını sağ etsin, güğümünü kayyım etsin, guyulu guyulu versin (MİA, s. 210), gidenimize allah irahmet eyliye, bizi de gençlere yük etmiye (MİA, s. 210), eviñ şen ossun, ben ğidiyom yerin ğen ossun (SVTİAT, s. 72), sağabını sağ etsin, güğümünü kayyım etsin, guyulu guyulu versin (MİA, s. 210), parça parça olasan, her tikey bi dağda ıalasan (UMA, s. 208), pul pul olsun dökülsün seni öpen dudaklar (AİAD, s. 116), biri bir yaramazlığ yaptı; evin yıhıla kapıñ kitli kala, kapıñ poñuyna suvana (MİA, s. 210).

3.2. Yüklemin Türü Bakımından Dualar ve Beddualar: Yüklemin türü bakımından dualar ve beddualar incelenmiştir. Genel olarak duaların ve bedduaların yüklemde fiil soylu sözcüklerin kullanıldığı tespit edilmiştir: ğatırın ğoş ıolsuñ (KVYA, s.187), kör ıolmayası (KVYA, s.156), gözüm kór olsun (TİYA, s.251), zañğ ölümüne gel (UİA, s.250), uy adın kağı, geberesin. (MİA, s.210).

3.3. Yüklemin Yeri Bakımından Dualar ve Beddualar: Yükleminin yeri bakımından dualar ve beddualar incelendiğinde duaların 183'ünün kurallı, 42'sinin eksiltili, 35'nin ise devrik yapılı olduğı tespit edilmiştir. Beddualardan ise 325'inin kurallı, 8'inin devrik, 1'inin ise eksiltili olduğı tespit edilmiştir.

3.3.1. Kurallı Cümle Şeklinde Dualar ve Beddualar:

devletinle binler yaşa (KVYA, s. 176), ğay ıallah belañı vesin (KVYA, s. 149), dört tenenin çininde gelesen (UMA, s. 208), daş gaya olasin. (MİA, s. 210).

3.3.2 Devrik Cümle Şeklinde Dualar ve Beddualar:

yad ele baharsam kór olsun gózum. (MÍA, s. 210), řiz, gúcüz irast gele yavrum, (MÍA, s. 210), allah meştacı etmesin, çökelak başlı kellere (SVTİAT, s. 54).

3.3.3. Eksiltili Cümle Şeklinde Dualar ve Beddualar:

allah  mafaza (KVYA, s. 141), allahın emriyenen, kitabın gamriyenen (ZBKİA, s. 131), topraş başına (MÍA, s. 210).

3.4. Anlamları Bakımından Dualar ve Beddualar: Anlamları bakımından dualar incelenmiştir. Dualar genel olarak bir dileğin isteğın gerçekleşmesi amacıyla yapıldığı için tamamının olumlu cümlelerden oluştuğu görölmüştür. Beddualar anlamları bakımından incelenmiştir. Duaların 224'ünün olumlu, 36'sının olumsuz; bedduaların 287'sinin olumlu, 47'sinin ise olumsuz olduğu tespit edilmiştir.

3.4.1. Anlamca Olumlu Olan Dua ve Beddualar

eviř şen ossun, ben gidiyom yerin ğen ossun (SVTİAT, s. 72), her vaşıt řad olasaş (SVTİAT, s. 143), allah bin  bin bireket versin (AİAD, s. 116), dert bela görmüyesin (AİAD, s. 151), allah senin başını bozmiya (AVYA, s.197), allah sení uşaşlariyin başından eksik etmiye (UMA, s. 209), cehennem görmüyesin (AİAD, s. 151).

3.4.2. Anlamca Olumsuz Olan Dua ve Beddualar

 er bar görmüyesen (UMA, s. 208), bu ahdıman duşmannara galmasın (AİAD, s. 204), cennet yüzü görmesin Emineye türkü yaşannar (KİAT, s. 30), oğlan yüzí görmüyesen (UMA, s. 208), allah siye dert v re, derman v rmiye (UMA, s. 209), beni beyle eđen murad almasın (SVTİAT, s. 150).

4. Sözcük Gruplarının Kullanımı Bakımından Dualar ve Beddualar:

4.1. Tekrarları Kullanma: 4 bedduada 2 de duada tekrar gruplarına rastlanılmıştır.

parça parça olasan, her tikey bi dağda ęala (UMA, s. 208), ver Allahım ver sellüsünden süllüsünden bir yağmur (SVTİAT, s. 170), veren veren olsun, vereniye  lu olsun/vermiyeniy kel başlı bi gızı olsun (AİAD, s. 181), lap lap t kilesen (UMA, s. 209), pul pul olsun dökülsün seni öpen duduğlar (AİAD, s. 116), ağ gidesen kara gelesen ağ gidesen kara gelesen (UMA, s. 208).

4.2. Eř ya da Zıt Anamlı Sözcükleri Kullanma: Dualarda ve beddualarda eř veya zıt anlamlı sözcükler kullanılmıştır. Tespit edilen dua ve beddua örnekleri ise şunlardır:

allah siye dert v re, derman v rmiye (UMA, s. 209), gelmiş geşmiş ęadadan, beladan esirgesin. (TİYA, s. 401), ağ gidesen kara gelesen ağ gidesen kara gelesen (UMA, s. 208).

4.3. Kısa ve özlü bir ifadeyi belli eklerle bir hüküm cümlesi içinde belli bir kalıp halinde kullanma: Duaların ve bedduaların büyük bir kısmında kısa ve özlü ifadelerin belirli ekler alarak cümle içerinde kullanıldığı tespit edilmiştir. Tespit edilen dua ve beddua örnekleri şunlardır:

teneşir pahlayası (KVYA, s. 156), hışım inesi (KVYA, s. 156), su ğıbı 'aziz olasan (UMA, s. 209), biri' bin ola (UMA, s. 209), keseleri dolu olsun (TİYA, s. 381), dilin datlı  olsun (AİAD, s. 192).

4.4. Cümlenin  gelerinde sözcük gruplarının kullanımı: Dua ve bedduaların cümle  gelerinde kullanılan sözcük gruplarının genellikle sıfat tamlamasından oluştuğu tespit edilmiştir. Bu duruma 20 dua, 14 beddua örneğinde rastlanılmıştır:

gara toprahta çürüsün. (MİA, s. 210), iyli ağırşaklı gızın olsun (AİAD, s. 123), hatasız gul olmaz imış , bağışla (MİA, s. 210), kör baykuş taçayda yuva yapa (UMA, s. 208), dinnemiyenin gece rüyasına girsın kör kedı (OİVYA, s. 249), kötü gün görmiyesen (UMA, s. 209).

Sonuç

Türk sözlü kültürü içerisinde iyi ve kötü dilekleri, yalvarma ve yakarma, övgü ve yemin, kutsama ve lanetleme sözlerini bildirmek amacıyla kullanılan dualar ve beddualar önemli bir yer tutmaktadır. Sözlü kültürün en önemli ürünlerinden olan dualar (hayırdua-alkış) ve beddualar (ilenç-kargış) doğüstü güçleri kontrol edebilmek için sözün gücünü ve etkisini kullanma amacı taşımaktadır.

Bu araştırmada Batı grubu Anadolu ağızlarından (Kütahya, Urfa, Malatya, Ordu, Tokat, Uşak, Sivas, Giresun, Bolu, Zonguldak, Kahramanmaraş, Nevşehir, Adıyaman) toplam 14 ağza ait derlenmiş metinler incelenmiştir. İnceleme sonucunda 260 dua, 334 beddua tespit edilmiştir. Tespit edilen dua ve bedduaların anlam bakımından tasnifi ve istatistik verileri aşağıda sunulmuştur:

1. Tablo: Anlam Bakımından Dualar

Dua Başlıkları	Sayı	Yüzde
1. Güzel baht, talih ve nasip için edilen dualar	49	18,8
2. Genel anlamlı, iyi dilekte bulunma ve hayır isteme maksadıyla edilen dualar	72	27,6
3. Teşekkür için edilen dualar	28	10,7
4. Ölen kişilerin yakınlarına yapılan dualar	11	4,2
5. Sağlık ve uzun ömür için edilen dualar	15	5,7
6. Veda içerikli dualar	8	3,07
7. Yeme içme üzerine söylenen dualar	5	1,9
8. Tebrik etme içerikli dualar	7	2,6
9. İzin içerikli dualar	6	2,3
10. İsteme merasimlerinde edilen dualar	10	3,8
11. Günlük hayatta sıklıkla kullanılan dualar	19	7,3
12. Dini kavramlar içeren dualar	15	5,7
13. Yardım içerikli dualar	4	1,5
14. Sevdiğine kavuşmak için edilen dualar	3	1,1
15. Yağmur yağması için edilen dualar	5	1,9
16. Genel anlam içeren dualar	3	1,1
TOPLAM	260	100

Anlam bakımından bedduaların tasnifi aşağıdaki tabloda sunulmuştur:

2.Tablo: Anlam Bakımından Beddualar

Beddua Başlıkları	Sayı	Yüzde
1. Ölüm içerikli beddualar	71	21,2
2. Eziyet ve Zulüm İçerikli Beddualar	123	36,8
3. Genel anlamlı beddualar	40	11,9
4. Hastalık içerikli beddualar	22	6,5
5. Muhatabının engelli olmasını dileyen beddualar	24	7,1
6. Ölüm sonrası ve ahirette kötülük dileyen beddualar	1	0,2
7.Muhatabının evsiz barksız kalması ve yuvanın yıkılması üzerine beddualar	17	5,08
8. Evlilikle ilgili beddualar	2	0,5
9. Küfür olarak kullanılan beddualar	2	0,5
10. Muhatabının hayvanlardan zarar görmesini dileyen beddualar	11	3,2
11. Yeme içme üzerine söylenen beddualar	7	2,09
12. Muhatabının muhtaç olmasını dileyen beddualar	5	1,4
13. Muhatabının bir varlığa dönüşmesini temenni eden beddualar	9	2,6
TOPLAM	334	100

Tespit edilen dua ve bedduaların cümle çeşitliliği bakımından tasnifi aşağıda sunulmuştur:

3. Tablo: Cümle Çeşitliliği Bakımından Dualar ve Beddualar

	Fiil Cümlesi	İsim Cümlesi	Basit Cümle	Birleşik Cümle	Sıralı Cümle	Olumlu Cümle	Olumsuz Cümle	Kurallı Cümle	Devrik Cümle	Eksiltili Cümle
Dualar	260	-	230	8	22	224	36	183	35	42
Beddualar	334	-	302	8	24	287	47	325	8	1

Tablo 3 incelendiğinde 260 duanın fiil, 230'unun basit, 8'ünün birleşik, 22'inin sıralı, 224'ünün olumlu, 36'sının olumsuz, 183'ünün kurallı, 35'inin devrik, 42'sinin ise eksiltili olduğu tespit edilmiştir. 334 bedduanın fiil, 302'sinin basit, 8'inin birleşik, 24'ünün sıralı, 287'sinin olumlu, 47'sinin olumsuz, 325'inin kurallı, 8'inin devrik, 1'inin ise eksiltili cümle olduğu tespit edilmiştir. Duaların genel olarak fiil, basit ve olumlu cümlelerden; bedduaların ise fiil, basit ve kurallı cümlelerden oluştuğu anlaşılmaktadır.

Elde edilen bu sonuçlar doğrultusunda Batı grubunda yer alan dua ve beddualara ilgili şu sonuçlara varılabilir:

Dualar ve beddualar fiil cümlesinden oluşmaktadır.

Dualar ve beddualar genel olarak basit, kurallı ve olumlu cümle yapısındadır.

Dualar en çok iyi dilekte bulunma, hayır, güzel baht, talih ve nasip isteme anlamlarını içermektedir.

Beddualar en çok eziyet, zulüm ve ölüm isteme anlamlarını muhteva etmektedir.

Kaynakça

- Aksoy, Ö. A. (1945). *Gaziantep Ağzı II. Deyimler, Meşhur Sözler, Arasözleri, Dualar, Beddualar*. Ankara: TDKY.
- Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedisi (1993a). Alkış. (1. Cilt, s. 401). İstanbul: Ana Yayıncılık.
- Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedisi (1993b). Dua. (10. Cilt, s. 381). İstanbul: Ana Yayıncılık.
- Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedisi (1994). Kargış. (18. Cilt, s. 182). İstanbul: Ana Yayıncılık.
- Atmaca, E. (2019). Antalya ağzlarında dualar ve beddualar. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 7(19), 42-80.
- Büyükokutan, A. (2009). *Muğla Yöresinde Kargışlar*. E. G. Naskali (Ed.). Lanet kitabı içinde (ss. 253-269). İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Cihan, A., Batur, E. B. (2009). *Diyarbakır Bedduaları*. E. G. Naskali(Ed.). Lanet kitabı içinde (ss. 273-289). Kitabevi Yayınları.
- Clasuson, S. G. (1972). *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish*. Oxford: Oxford University Press.
- Caferoğlu, A. (1994). *Kuzeydoğu İllerimiz Ağızlarından Toplamalar*. Ankara: Türk Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Caferoğlu, A. (1994). *Sivas ve Tokat İlleri Ağızlarından Toplamalar*. Ankara: Atatürk Türk Dil ve Tarih Yüksek Kurumu

Türk Dil Kurumu Yayınları.

Caferoğlu, A. (1995). *Anadolu İlleri Ağızlarından Derlemeler*. Ankara: Atatürk Türk Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları.

Demir, N. (2005). *Tokat İli ve Yöresi Ağızları*. Niksar Belediyesi

Korkmaz, Z. (1977). *Nevşehir ve Yöresi Ağızları*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Nakiboğlu, S. H. (2001). *Adıyaman ve yöresi ağızları: (inceleme-metinler-sözlük-indeks)* (Vol. 7). Hamle Gazete ve Matbaacılık.

Özturan, H.A (2009). *Maraş Merkez Ağzı*. Kahramanmaraş: UKDE Yayınları.

Demircan, A. (2009). *Ehl-İ Sünnet Âlimlerine Göre Emevî Halifesi Yezid B. Muaviye "Ye Lanet Okunması Meselesi*. E. G. Naskali. (Ed.) Lanet kitabı içinde (ss. 111-135). İstanbul: Kitabevi Yayınları.

Demircan, A. (2009). *Ali-Muaviye Kavgası Bağlamında Bir Siyasi Mücadele Aracı Olarak Lanet Okuma*. E. G. Naskali. (Ed.) Lanet kitabı içinde (ss. 151-163). İstanbul: Kitabevi Yayınları.

Derleme Sözlüğü. C.I-XII. (2009). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Dirlik, Ü.Ş. (2002). *Fethiye'de İtenmeler, Hayırlı Sözler ve Dualar*. Antalya: Dirlik Matbaası.

Eren, H. (1999). *Alkış*. Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü içinde (s. 9). Ankara: Bizim Büro Basımevi.

Eren, H. (1999). *Kargaşa, Kargış*. Türk dilinin etimolojik sözlüğü içinde (s. 212-213). Ankara: Bizim Büro Basımevi.

Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi (1993).

Gülensoy, T. (1988). *Kütahya ve Yöresi Ağızları: (İnceleme-Metinler-Sözlük)*. Ankara: Atatürk Türk Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları.

Gülensoy, T. (2007). *Alkış*. Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü. Etimolojik Sözlük Denemesi içinde (ss. 66-67). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Gülensoy, T. (2007). *Karga-, Kargaşa, Kargı-, Kargıma, Kargış*. Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü. Etimolojik Sözlük Denemesi içinde (ss. 467-468). Ankara: TDKY.

Gülseren, C. (2000). *Malatya İli Ağızları*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Gülsevin, G. (2002). *Uşak İli Ağızları*. (Dil özellikleri- metinler- sözlük). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Güner, G. (2015). *Alkış, Dua ve Kargış Beddua* Kelimelerinin Etimolojisi Üzerine. A. Buran, vd. (Eds.) 7. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu Bildirileri içinde (I. Cilt, ss. 625-631). Fırat Üniversitesi Basımevi.

Karahan, L. (2011). *Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması* (2. Baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Keskin, A. (2018). *Türk Kültüründe Alkışlar (Dualar/İyi Dilekler) ve Kargışlar (Beddualar/Kötü Dilekler): Metin ve Bağlam Merkezli Bir İnceleme* (Yayınlanmamış Doktora Tezi).

Larousse, B. (1986). *Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi*. İstanbul: Gelişim Yayınları AŞ.

Özçelik, S. (1997). *Urfa Merkez Ağzı*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Sarıtaş, S. (2009). *Ev ve Yuvaya Yönelik Beddualar*. E. G. Naskali (Ed.) Lanet kitabı içinde (ss. 345-349). İstanbul: Kitabevi Yayınları.

Tietze, A. (2002). *Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lügatı* (Cilt 1, A-E). İstanbul: Simurg Kitapçılık.

Türkçe Sözlük. (2023). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Üçer, M. (2009). *Sivas Yöresinde Beddualar*. E. G. Naskali (Ed.) Lanet kitabı içinde (ss. 301-309). İstanbul: Kitabevi Yayınları.